

Юлія ШИЛЕНКО

*головний зберігач Національного музею Тараса Шевченка,
здобувач ІПСМ, мистецтвознавець*

ДЕЩО ПРО АТРИБУЦІЮ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИВОПИСНИХ ПОЛОТЕН Т. Г. ШЕВЧЕНКА

У березні 2014 року виповнюється 200 років від дня народження Т. Г. Шевченка. Ця подія буде відзначатися на державному рівні. Серед заходів, що заплановані урядом — завершення підготовки та видання Повного академічного 12-томного зібрання творів Шевченка. Наразі вже завершується робота над малярською спадщиною. До цієї роботи долучилися провідні академічні установи України: Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка та Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Велика робота була проведена і співробітниками Національного музею Тараса Шевченка, в колекції якого, як відомо, зосереджена майже вся малярська спадщина митця. За час існування, а це вже понад 60 років, науковцями музею було зроблено багато цікавих знахідок та відкриттів, але чимало питань так і залишилися відкритими, зокрема питання авторства Шевченка щодо деяких творів, зосереджених в розділах «DUBIA» та «Безпідставно приписуваних Т. Г. Шевченку». Для того щоб остаточно розв'язати проблему, необхідно було провести об'єктивні техніко-технологічні та оптико-фізичні дослідження, що проводилися Науково-дослідним реставраційним центром України.

Грунтовні наукові дослідження живописної колекції творів Шевченка та творів, що приписуються його пензлю, розпочалися у 2002-му та тривали до 2012 року. Вони проводилися науковими співробітниками та художниками-реставраторами Національного науководослідного реставраційного центру України та Національного музею Тараса Шевченка з ініціативи відділів фондів цих установ.

В роботі брали участь наукові співробітниками відділу фізико-хімічних досліджень, сектору рентгенографічних досліджень, сектору фотодокументування, а також художники-реставратори під керівництвом заступника генерального директора ННДРЦУ з науково-реставраційної роботи Т. А. Бичко. Ними були використані

сучасні методи дослідження, а саме комплекс фізико-хімічних, оптико-фізичних та фотодосліджень, які дали змогу зробити ряд важливих висновків та відкриттів щодо атрибутування творів Шевченка та приналежності їх пензлю митця. Фізико-хімічний метод. З усіх робіт були відібрані мікропроби фарбового шару і, де можливо, ґрунту; виготовлено мікрошліфи поперечних зрізів живопису. Зразки досліджені у відбитому поляризованому білому світлі та в світлі видимої люмінесценції, збудженої УФ-променями. Склад ґрунтів визначався методом ІЧ-спектроскопії, склад пігментів — методами мікрохімічного, люмінесцентного, термохімічного та емісійного спектрального аналізів. Було досліджено також міхурці (мішечки для зберігання фарб), якими користувався Шевченко, із залишками фарб, датовані 1860 роком. Емісійний спектральний аналіз мікропроб фарб з міхурців виявив пігменти палітри Шевченка станом на 1860 р.: білило — свинцеве, червоний — кіновар, синій — синій кобальт, синій — берлінська лазур, жовтий — вохра золотиста, червоно-брунатний — вохра червоно-брунатна, брунатний — вохра брунатна, чорний — чорна вугільна. Особливе значення належить білилам. Саме вони дозволяють визначити досить точно час створення полотна. Свинцеві білила з мікродомішками срібла виготовлялися з часів античної класики до середини ХІХ ст. З середини ХІХ ст. свинцеве білило не містило срібла. Цинкові білила були відкриті 1850 року. В якості білил олійного живопису цинкове білило зустрічається в суміші зі свинцевим білилом — з 1865 року, а в чистому вигляді — з 1880-х.

Оптико-фізичний, або метод музейної рентгенографії, є дуже важливим в процесі дослідження художнього твору. Отримана рентгенограма містить об'єктивні дані про будову, стан збереженості художнього твору та є його ідентифікаційним документом. Рентгенографічний аналіз дозволяє: визначити стан збереженості художньої пам'ятки (втрати, реставраційні втручання, пошкодження; внутрішні елементи кріплення, врізки, вставки та інші механічні втручання в основу, виявити (за наявності) нижній шар живопису, а також правлення та зміни композиції; визначити деякі живописні матеріали, виявити індивідуальні авторські прийоми нанесення ґрунту, будову фарбового шару та характер мазка під час моделювання форм. Чіткість зображення вказує на особливості основи, склад ґрунту та пігментів, товщину та кількість ґрунтових та фарбових шарів, прийоми моделювання форм, а також наявність реставраційних втручань.

Фотодослідження лицьового та зворотнього боків творів, їх фрагментів у прямому та бічному освітленні, спецзйомки (мікро-, макро-) певних ділянок експонатів: підписів, написів, фактури фарбового шару, руйнувань (основа, ґрунтове покриття, живопис, поверхневі покриття). Зйомки у світлі ультрафіолетової люмінесценції та відбитих ультрафіолетових променях сприяли з'ясуванню рівномірності та стану збереження поверхневого покриття авторського живопису, наявності пізніших реставраційних втручань.

Цей комплекс наукових досліджень дав можливість зробити важливі висновки щодо атрибуції, авторської манери та структури живопису Шевченка. Полотна, написані художником, розкрили свій інформаційний потенціал, а це, в свою чергу, дозволило більше дізнатися про час, історію створення, техніку виконання, композиційну будову творів, самобутність авторського стилю, манеру письма, а також вивчити колористичну палітру майстра. Це дало можливість сформулювати банк даних еталонних музейних живописних творів Шевченка.

Для дослідження було відібрано 29 живописних робіт, з них — 12 закінчених робіт, які належать пензлю Шевченка, 5 так званих «сумнівних» (DUBIA) та 12 робіт, які безпідставно приписуються Шевченкові (за ПЗТ: У 10 т., К., 1961–1963). 12 закінчених полотен Шевченка: «Автопортрет 1840 р.» (НМТШ, ж-104), «Катерина», 1842 р. (НМТШ, ж-100), «Селянська родина», 1843 р. (НМТШ, ж-109), «Напасіці», 1843 р. (НМТШ, ж-105), «Портрет П. О. Куліша», 1843–1846 рр. (НМТШ ж-90), «Портрет П. О. Закревського», 1843 р. (НМТШ, ж-107), «Портрет Г. І. Закревської», 1843 р. (НМТШ, ж-106), «Портрет дітей В. М. Рєпніна», 1844 р. (НМТШ, ж-95), «Портрет О. А. Лук'яновича», 1845 р. (НМТШ, ж-89), «Портрет Є. В. Кейкуатової», 1847 р. (НМТШ, ж-93), «Портрет В. Л. Кочубея», 1859 р. (НМТШ, ж-101), «Автопортрет», 1861 р. (НМТШ, ж-108) — беззаперечно належать пензлю Шевченка, датовані 1840–1861 роками і є еталонними творами.

Отримана база даних дала можливість ідентифікувати твори Шевченка, які віднесені до розділу «Сумнівних», або «Безпідставно приписуваних» художнику. Порівнювання отриманих результатів з еталонною базою виявили полотна, які не можуть належати пензлю Шевченка, це 6 творів: «Портрет селянки» (НМТШ, ж-96) «Портрет садівника» (НМТШ, ж-112), «Автопортрет 1859 р.» (НМТШ, ж-182), «Панько рудий пасічник із Диканьки» (НМТШ, ж-45) «Середньовічна сцена: лицар у монастирі» (НМТШ, ж-110),

«Середньовічна сцена: біля монастирської брами» (НМТШ, ж-111) І, нарешті, група полотен, які за результатами об'єктивних даних, отриманих під час дослідження, можуть належати пензлю Шевченка. Серед них твори: «Портрет О. О. Агіна», 1840–1844 рр. (НМТШ, ж-84) «Портрет Дуніна-Борковського» (НМТШ, ж-86), «Гамалія», 1842 р. (НМТШ, ж-97), «Портрет М. В. Гоголя» (НМТШ, ж-113), «Портрет Г. І. Закревської» (НМТШ, ж-88), «Портрет П. О. Закревського» (НМТШ, ж-87), «Портрет М. С. Щепкіна» (НМТШ, ж-83), «Хлопчик підмітає підлогу в панських покоях» (НМТШ, ж-99), «Хлопчик прислуговує в панських покоях» (НМТШ, ж-), «Голова матері» (НМТШ, ж-295).

Розглянемо живописне полотно «Гамалія». 1842, п., о. 48×39,5 см. У висновках зазначено: «експерти не виключають можливості віднесення твору “Гамалія” до творчої спадщини Шевченка. Для подальшої наукової атрибуції досліджуваної картини необхідно більш детально вивчити історію походження та написання твору».

Історія побутування роботи відома, вона досить стисла і конкретна: лише два власники — Ф. Ткаченко та В. Антонович, а далі музейні заклади — Галерея картин Шевченка та з 1948–1949 років — Державний музей Шевченка (нині НМТШ). За твердженням колишнього власника В. Б. Антоновича, цю картину, як свій твір, Шевченко ніби подарував художнику Ф. Ткаченку, який, в свою чергу, подарував її В. Б. Антоновичу. Вона досить довгий час знаходилася у власності його родини і 1936 р. була придбана Українським Управлінням у справах мистецтва при РНК УРСР у дружини Антоновича К. М. Мельник-Антонович для Галереї картин Шевченка у Харкові. У листі академіка О. Новицького до Дмитра Яворницького засвідчено, що шкіц «Гамалія» подарований батькові другої дружини професора Антоновича — Катерини Миколаївни Мельник. А цей твір належав приятелю Тараса Шевченка ще з часів роботи у Ширяєва, вчителю малювання у Полтаві Федоту (Хтодоту) Леонтійовичу Ткаченкові. Отже, ця інформація сприймається з великою долею ймовірності та правдоподібності. З Федотом Ткаченком Тарас Шевченко заприятелював ще під час роботи в артілі у Ширяєва, де обидва працювали ще кріпаками. Отримавши волю в грудні 1834 р., Ф. Ткаченко вже в 1835-му стає (як і Шевченко у 1838) стороннім учнем Петербурзької академії мистецтв. Його керівником по класу живопису, як і у Шевченка, був К. П. Брюллов, а з 1841 по 1842 р. приятелі взагалі жили разом на одній квартирі. Ф. Ткаченко, здобувши звання вчителя малювання в гімназіях, 29 ве-

ресня 1842 р. виїхав із Петербурга в Україну. На довгі роки зв'язки між друзями перервалися і відновилися лише після повернення Шевченка із заслання (збереглися 4 листи Шевченка до Ф. Ткаченка і 2 — Ткаченка до поета.). Отже, можна припустити, що Шевченко міг подарувати другові свою роботу, над якою працював у цей час, і це могла бути «Гамалія», адже саме тоді поет працював над написанням однойменної поеми. У коментарях до поеми (Т. Шевченко ПЗТ: у 12 томах. Т. І. К., 2001) час її написання визначається орієнтовно жовтнем — першою половиною листопада 1842 р., на підставі згадки про створення поеми в листі Шевченка до П. М. Корольова від 18 листопада 1842 р.: «Позавчора вернувся в Петербург. Мене носив проклятуший пароход у Шведчину та Датчину. Пливши в Стокгольм я скомпонував "Гамалія", невеличку поему, та так занедажув, що ледве привезли мене в Ревель, там трошки очуняв». Як видно з листа, на час від'їзду Ф. Ткаченка поема ще не була написана, але у творчому доробку Шевченка багато прикладів існування однойменних творів, траплялися й випадки, коли образотворчий твір з'являвся через тривалий проміжок часу після однойменного поетичного (наприклад, «Катерина»), або ж поетичний — після живописного (наприклад, «Невольник»). Композиція картини фактично відповідає таким рядкам в поемі:

Пливуть собі, співаючи,
Море вітер чує.
Попереду Гамалія
Байдаком керує.
Гамалію, серце мліє:
Сказилося море,
Не злякає! І сховались
За хвилі — за гори.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО. «Гамалія». 1842. 50–55 рядки

Отже, здавалося б, сумнівів у достовірності приналежності пензлю Тараса Шевченка цієї роботи не має бути. Відсутність авторського підпису та дати не є визначальним критерієм. Як уже згадувалося, Шевченко міг поспішати і подарувати другові незавершену роботу (про це пишуть мистецтвознавці О. Скворцов та дослідник М. Гаско), в доробку Шевченка серед еталонних творів є три не підписаних: «Автопортрет 1840», «Портрет П. О. Закревського», «Портрет І. Лизогуба».

Коли ж з'явилися сумніви щодо авторства Шевченка? Вперше ця робота була згадана в часописі «Археологическая летопись Южной

России», який почала виходити з 1899 при «Київській старовині» в зв'язку із експонуванням її на виставці Старовинних художніх предметів та картин, що була влаштована 1899 року «Киевским обществом Древностей и Искусств» (№ 64 1899 р. стор. 105–106). М. Ф. Біляшівський у часописі в статі про виставку написав: «Есть также на выставке небольшая картина масляными красками, по указателю выставки принадлежащая кисти Т. Г. Шевченка и озаглавленная “Гамалия”. Сюжет картины — козаки на чайках среди бурного моря. Очень желательно, чтобы специалисты решили вопрос о принадлежности работы кисти Т. Шевченко». З того часу картина традиційно увійшла в літературу як твір Шевченка, а на сумнів М. Ф. Біляшівського ніхто з дослідників не зважав. 1911 року в журналі «Искусство, живопись, гравюра, художественная печать» № 3, що виходив у Києві в статті Є. Кузьміна «Шевченко-художник» було репродуковано декілька творів Шевченка, серед яких був і «Гамалія» з підписом: «Т. Г. Шевченко. Гамалия. Масло. Принадлежала Е. Н. Антонович». Сумнівів щодо авторства цієї роботи Є. Кузьмін не висловив. Не сумнівався в авторстві Шевченка й О. Сластін. У вступній статті «Шевченко у мистецтві» (до альбому «Малюнки Т. Шевченка», виданому у Петербурзі 1911 року) він зазначив: «Всі найдіяльніші часи свого життя Шевченко часто бував заклопотаний різними сюжетами для своїх картин і виконанням їх: то він прохає Кухаренка, щоб той вислав йому костюми для історичної картини “Головатий”, то збирається літографувати її, то пише портрети, що годували його, а між тим знов невеликі картини. З цього циклу нам 1895 р. довелося бачити дві, обидві здається були привезені кимсь з киян у Петербург і через художника П. Мартиновича втрапили на кілька днів до Академії художеств. Обидві ті картини були намальовані олійними фарбами на товстому картоні розміром приблизно 6 × 8 в. Одна із них — “Отаман Гамалія”, що пливе, стоячи на байдарці, оточений запорожцями, які гребуть веслами...» Не мав сумнівів щодо «Гамалії» і мистецтвознавець К. Широцький. У статті «Шевченко-художник» (1911) він писав: «Так класичні тіні, що їх Шевченко завжди бачив перед собою в Академії, зникали, й він змальовував “Дари Богданові”, “Гамалію”, “Гайдамаку-галайду”, “Хмельницького перед ханом”, “Мазепу” і багато історичних місць. Рисунки свої, зроблені здебільшого аквареллю...» (олійна серед перелічених одна лише картина «Гамалія», видана в «Искусстве» за 1911 р.). Висловив сумнів лише академік О. Новицький у монографії «Тарас Шевченко як маляр», що була видана 1914 року

До реєстру Шевченкових творів «Гамалія» була занесена автором до розділу «Речі, що приписуються Т. Г. Шевченкові». У коментарі О. Новицький описав сюжет картини та дав посилку на той-таки київський журнал «Искусство» за 1911 рік, де й репродукувалася ця робота.

Дослідники творчості Шевченка вже радянських часів (С. Раєвський, П. Говдя та інш.) живописне полотно «Гамалія» у своїх працях майже не згадували. Лише у монографії О. Скворцова 1929 року — «Жизнь художника Тараса Шевченко» (М., 1929), автор, характеризуючи творчість Шевченка, зазначав: «Другой живописный подход наблюдается в эскизе 1842 года “Гамалия”, — эскизе, исполненном на тему поэмы Т. Г. Шевченко того же названия. Исполнил его художник не без воспоминаний о народных лубочных картинах, которые усиленно собирал в детстве и украдкой копировал. Есть, несомненно что-то общее в трактовке образа самого Гамалии и сидящих вместе с ним в лодке запорожцев с народными украинскими картинами, изображающими казаков. Во всяком случае в эскизе нет никаких реминисценций брюлловского творчества». Отже, О. Скворцов вважав полотно «Гамалія» роботою Шевченка, а невластиву митцю манеру виконання пояснює впливом юнацького захоплення лубочними картинками.

1936 року картина «Гамалія» була придбана Українським Управлінням у справах мистецтва при РНК УРСР для Галереї картин Шевченка. В акті прийому зазначалося: «Картина виконана олійними фарбами на полотні, в старій золоченій рамі, назва картини “Гамалія”, приписується пензлю Шевченка. Підрамник старий. Картина дуже забруднена. По всій площі картини, особливо в нижній частині, є багато тріщин, там же є багато малих білих краплинок з випадами фарби. По всій картині, особливо з правого боку та біля правого верхнього куту, є багато темних плям, можливо від вогкості, або від інших причин внаслідок недбайливого схоронення та догляду. По кутах місцями фарба стерта та є випади її. Навколо країв картини є видавлені зо всіх чотирьох боків смужки від підрамника, як наслідок того, що полотно не було щільно натягнуто на підрамник. Від сміття, яке попало з тильного боку картини між підрамником та полотном з лицьового боку в тих місцях виникли нерівності та горби. Зі зворотнього боку картини на полотні є великі темні плями. Стан картини не задовільний та вимагає пильної та уважної реставрації. На картині відображено море в хвилях, по якому пливе човен. На човні на передньому плані стоїть чоловік,

одягнутий у козацьке вбрання, в червоних штанях, темній верхній одязі з ладунками, в шапці і з шаблею коло боку, за поясом заткнуто два пістоля, в правій руці він тримає булаву, якою вказує вперед по ходу човна, а лівою тримається за руля, біля нього стоїть бунчук, в човні сидять 5 чоловік, які гребуть веслами. Небо все в хмарах. Праворуч на обрії світло. При пильному огляді можливо припустити думку, що автор цю роботу ще не цілком закінчив. Ні підпису, ні дати не знайдено. Розмір картини 294×273 мм. З матеріалів, які є в розпорядження Галереї, видно, що ця робота була репродукована в журналі “Искусство, живопись, гравюра, художественная печать” № 3 за 1911 р. м. Київ, де визначено її назву “Гамалія”, а автором Т. Г. Шевченка». Тоді ж картину було сфотографовано, негатив, виготовлений на склі, зберігається і до сьогодні у фондах НМТШ.

У 1961 році було видано Повне академічне зібрання творів Т. Г. Шевченка в 10 томах, яке готувалося Академією наук УРСР за участю співробітників Державного музею Тараса Шевченка. Наслідуючи О. П. Новицькому, укладачі також віднесли цей твір до сумнівних в розділ «DUBIA». У проміжку часу між двома академічними виданнями — 1961 та 2005 роками — питання щодо авторства Шевченка так і не було з'ясоване. Цікаві роздуми висловив дослідник М. Гаско у книзі «Пошуки й знахідки» (К.: Радянський письменник, 1990). Автор припустив, що цю картину Шевченко не встиг завершити і домальовував її вже Ф. Ткаченко, тому вона вийшла така несхожа на шевченківські твори і не має дати та підпису. Колишні наукові співробітники музею Г. П. Паламарчук та Л. Д. Зінчук висловили думку, що цю роботу Шевченко виконав у 1837 році, коли ще не був учнем Академії мистецтв. «Саме недосвідченістю молодого автора можна пояснити огріхи в живописі, порушення історичної достовірності в костюмах, техніку письма, «чужду» олійним творам Шевченка 1840-х, на які звернуло увагу академічне видання творів Шевченка. Звідки все це було знати підмайстрові альфрейника Ширяева?» — пише Г. П. Паламарчук (Образотв. мистец., 1999, № 1/2). Дослідниця також стверджує, що їй вдалося в правому нижньому куті твору роздивитися цифри «1837» та трохи нижче і правіше дати — темну пляму, що нагадує підпис. «Але його без втручання експертизи, мабуть ніхто не прочитає», — підсумовує Г. П. Паламарчук. Зінчук Л. Д. дату та підпис Т. Шевченка побачила на скляному негативі (про нього йшлося вище), який було зроблено до реставрації полотна. «На ньому чітко прочитується підпис Шевченка

та дата, що найнезаперечніше стверджує авторство Шевченка, хоча картина потребує рентгенографічної та хімічної експертизи», — пише Л. Д. Зінчук («Україна», 2002 р. № 1).

На жаль, результати рентгенографічного та хіміко-технологічного досліджень полотна не виявили ні дати, ні підпису на роботі, немає їх і на скляному негативі (негатив було відцифровано, переведено в позитив та в кілька разів збільшено на екрані комп'ютера). Точно можна сказати лише одне — цей твір було виконано в першій половині XIX ст. Полотно натягнуте на старий саморобний підрамник (справжні, професійні музейні підрамники — на еталонних роботах Шевченка), цвяхи, якими прикріплене полотно до підрамника, старі, XIX ст. Співставлення рентгенівських знімків еталонних робіт та картини «Гамалія» показало, що ґрунт та живопис на всіх творах — тонкошаровий. Орієнтуватися на особливий, притаманний саме Шевченку, художній почерк теж складно, митець навіть у роботах, виконаних в один час (еталонні портрети Г. І. Закревської та П. О. Закревського) пише по-різному.

Варто згадати про існування ще одного варіанту цієї картини. Відомо, що родина Прахових має в своїй колекції твір під назвою «Гамалія», виконаний олійними фарбами на картоні. Саме ця робота подана в 7 томі Нового академічного дванадцятитомного видання, в розділі творів сумнівних щодо авторства Шевченка. Роботи, однакові за сюжетом та композицією, відрізняються за матеріалом, на якому виконані, розміром — музейне полотно — 29,5 × 27 см, з родини Прахових — 19,6 × 14,8 см та різною трактовкою деталей. У коментарі до твору зазначено: «невеликий розмір і вертикальний формат дозволяють припустити, що малюнок призначався для ілюстрування у друкованому виданні». Очевидно, укладачами зроблено припущення, що ця робота готувалася Т. Шевченком (або одним з його друзів) як ілюстрація до поеми «Гамалія», надрукованої у 1843 році. Для того, щоб поставити остаточну крапку в цьому питанні, необхідно так само дослідити і картину з родини Прахових. Зараз ведуться переговори з власниками роботи, і сподіваємося, що найближчим часом живописний твір з колекції музею буде правильно атрибутовано.

1. *Беляшевский Н. Ф.* Выставка старовинных художественных предметов и картин в Киевском музее // Археологическая летопись Южной России. — К., 1899. — С. 34.

2. Искусство, живопись, гравюра. — К., 1911. — № 3.

3. *Сластьон О.Г.* Шевченко у мистецтві // Малюнки Т. Шевченка / За худ. ред. В. Мате. — СПб., 1914.

4. *Новицький О.* Коментар до малюнків Т.Г. Шевченка. — Б/м, Б/р. — С. 133.

5. *Ернст Ф.* Як збиралися малярські твори Шевченкові у Всеукраїнським Історичним музеї ім. Шевченка // Життя і революція. — 1929. — Кн. III. — С. 129.

6. *Раєвський С.* Життя і творчість художника Тараса Шевченка. — Х., 1939.

7. *Скворцов А. М.* Художник Тарас Шевченко. — М.; Л., 1941.

8. *Говдя П.* Т.Г. Шевченко — художник. — К., 1955. — С. 33.

9. *Широцкий К.* Шевченко-художник // Русский библиофил. — 1914. — № 1. — С. 28–47.

10. *Паламарчук Г. П.* Хто ж автор цих творів // Образотв. мистец. — 1999. — № 1/2.

Анотація. Грунтовні наукові дослідження живописної колекції творів Шевченка та творів, що приписуються його пензлю, розпочалися у 2002 році науковцями Національного музею Тараса Шевченка та Національного науково-дослідного реставраційного центру України.

Для дослідження було відібрано 29 живописних робіт, з них — 12 закінчених робіт, які належать пензлю Шевченка, 5 так званих «сумнівних» (DUBIA) та 12 робіт, які безпідставно приписуються Шевченкові. Отримана база даних дала можливість ідентифікувати твори Шевченка, які віднесені до розділів «Сумнівних» або «Безпідставно приписуваних» художнику. Порівнювання отриманих результатів з еталонною базою виявили полотна, які взагалі не можуть належати пензлю Шевченка та такі, що могли бути написані Шевченком. Остаточний висновок щодо цих творів — справа наукових співробітників музею. Дослідження актуальні в зв'язку із підготовкою до видання Повного академічного зібрання творів Шевченка в 12 томах. В статті аналізується живописне полотно «Гамалія», що віднесено до сумнівних щодо авторства Шевченка.

Аннотация. Основательные научные исследования живописной коллекции произведений Шевченко и произведений, приписываемых его кисти начались в 2002 году учеными Национального музея Тараса Шевченко и Национального научно-исследовательского реставрационного центра Украины.

Для исследования было отобрано 29 живописных работ, из них — 12 законченных работ, принадлежащих кисти Шевченко, 5 так называемых «сомнительных» (DUBIA) и 12 работ, которые безосновательно приписываются Шевченко. Полученная база данных дала возможность идентифицировать произведения Шевченко, которые отнесены к разделам «Сомнительных» или «Безосновательно приписываемых» художнику. Сравнение полученных результатов с эталонной базой обнаружили полотна, которые вообще не могут принадлежать кисти Шевченко и такие, которые могли быть написаны Шевченко. Окончательный вывод относительно этих произведе-

ний — дело научных сотрудников музея. Исследования актуальны в связи с подготовкой к изданию Полного академического собрания произведений Шевченко в 12 томах. В статье анализируется живописное полотно «Гамалия», отнесенное к сомнительным относительно авторства Шевченко.

Summary. Detailed research pictorial collections of Shevchenko's works attributed to his brush began in 2007 by scientists of Taras Shevchenko National Museum and the National Research and Restoration Center of Ukraine. For the study were selected 29 paintings, among them — 12 completed Shevchenko's works and 5 so-called «dubious» (DUBIA) and 12 which wrongly attributed to Taras Shevchenko. Resulting database give a possibility to identify works of Shevchenko, them referred to the «doubtful» or «wrongly attributed» to artist. Comparing the results obtained with an etalon base showed paintings that did not belong to Shevchenko's brush and those that could be made by Shevchenko. A final conclusion of these works — the case of scientific staff of the Museum. Research relevant in connection with the preparation for publication the Complete academic publication of Shevchenko's works in 12 volumes. The paper analyzes the painting «Gamalia», which referred to the dubious of Shevchenko's authorship.